

Monasticon Praemonstratense, Editio Prima, Tomus III, 1956

MONASTICON
PRAEMONSTRATENSE

ID EST
HISTORIA CIRCARIARUM ATQUE CANONIARUM
CANDIDI ET CANONICI ORDINIS
PRAEMONSTRATENSIS

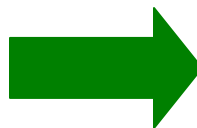
Auctore
P. Norberto Backmund O. Praem.
Ecclesiae Windbergensis in Bavaria Canonico

TOMUS
TERTIUS

Straubing 1956

Cl. Attenkofersche Buchdruckerei

ELENCHUS

Monasticon Praemonstratense, Editio Prima, Tomus III, 1956

De licentia Superiorum
Ordinis:
Windbergae, die 3 a Januarii 1956
Dr. M. O. v. d. Hagen O. Praem.
Prior

Licentia Ordinarii:
Imprimatur
Ratisbonae, die 17a Febr. 1956
J. Baldauf
Vic. Gen.

Propriis sumptibus auctoris
(13a) Kloster Windberg, P. Hunderdorf Ndb. (Germania)

PRAEFATIO

Brevem medullam eorum, quae in praefatione primi voluminis diximus, hic repetere haud inutile censemus. Non pauci enim subscriptores praesens tantum volumen emerunt, et ideo de scopo et de structura operis oportet eos esse instructos.

Cum nullos alios fontes hactenus haberemus in Monasteriologia Praemonstratensi nisi Lairuelz, Hugo (opera rarissima!) et Waefelghem, quae nullo modo sufficiunt, mendisque scatent, maxima viget ubique confusio et incertitudo. Opportunum ergo esse putavimus, conamen instituire, operibus extantibus meliora substituendi. Hoc nostrum opus evidenter est imperfectum et incompletum, historicus in eo multa reprehendet et desiderabit quidem, sed ut speramus, melius tamen est illis, quibus eatenus contenti esse debuimus.

Divisum est opus hoc juxta circarias¹⁾, quales erant medio aevo, ab anno scilicet 1320 usque ad saeculum XVI. Si aliqua monasteria perierunt ante divisionem Ordinis in circarias, vel orta sunt post suppressio-

¹⁾ Monasteria Ordinis in quodam regno vel provincia sita paulo post annum 1200 in „circarias“ aduniebantur. Ordo noster videtur esse primus omnium, qui divisionem regionalem huiusmodi introduxit. Circariis primo praefuit abbas quilibet ut „circator“, dein duo visitatores annui, postremo ab anno 1630 Vicarius Abbatum Generalis ad vitam. Quae divisio post saeculum XV non iam erat stricta, fere semper complures circariae, praesertim cum in eodem regno erant sitae, cumulatim administrabantur. — Termino „Circaria“ correspondent apud in alios ordines „congregatio, provincia, oboedientia“ etc. Vox „Congregatio“, apud Praemonstratenses, a saeculo XVI tantum adhibebatur, si aliqua pars se ab unitate Ordinis seiunxit, ut v. g. in Hispania, in Lotharingia et in Belgio. — Vide de his omnibus infra in capite de Catalogis Ordinis.

nem illius circariae, tamen hoc in opere adscribuntur circariae circumiacenti secundum regionem, etsi forte ad illam de facto numquam pertinerint. Novae canonicae, saeculis XIX et XX fundatae, in fine huius voluminis breviter separatim tractantur. Tantum ea monasteria singulatim proferuntur et expresse tractantur, quae fuerunt vere domus formatae, scilicet abbatiae, praepositurae sui juris, parthenones, si fuerint a canonicis virorum separati et sui juris saltem quoad bona, prioratus conventuales; de aliis vero prioratibus, praeposituris, et residentiis, eae tantum referuntur, in quibus viguit, ad tempus saltem, vera vita conventualis, quod saepe difficile est ad discernendum. Recensentur etiam collegia studiorum; sed curiae et parochiae incorporatae, quae in quibusdam regionibus non raro etiam „prioratus“ appellabantur, sub abbacia nominantur, a qua dependebant.

Praeponitur volumini I et (fusus) II elenchus bibliographiae generalis, quem etiam huic volumini inserimus, omissis tamen libris, qui ad historiae circariarum Galliae et Hispaniae nullo modo attinent. Ceteroquin structura operis nostri videtur esse clara et uniformis, et explicatione vix indiget. Censemus tamen aliquas annotationes esse praemittendas.

Secundo loco, ad dexteram nominis singulorum monasteriorum, invenitur patronus ecclesiae, nisi ille cum nomine ipsius monasterii aperte coincidat. Generatim in Ordine nostro, Beata Maria Virgo considerabatur tamquam patrona primaria, cui saepius alius patronus secundarius accedit. Sed multoties ille secundarius paulatim praevaluit, ideo primariam in documentis plus minusve neglectam, seu postea omnino oblivioni datam jure merito omisimus vel saltem inter parentheses posuimus. Initio omnes abbatiae Ordinis erant monasteria duplicia, quae institutio anno 1140 supprimitur. Abhinc multoties canonicae erigunt asceteria in vicinitate, illis quoad omnia subdita et unita, qui mos, saltem in meridie, versus finem saec. XII pariter cessat. Evolutio ulterior in singulis circariis hac de re valde differt. ideo fuse de ea loquimur in praefatione unicuique circariae praecedenti.

In Ordine nostro abbas fundator alius canonicae, in illam exercuit jus „patris abbatis“ seu paternitatis, quae interdum decreto Capituli Generalis est mutata. Nequaquam enim semper paternitas illius canonicae, a qua nova plantatio erat egressa, in posterum fuit servata. Ultimis saeculis generatim matres abbatiae longe distantes, vel extra propriam circariam sitae aegre ferebantur, et canonicae in propria circaria illis paulatim sunt substitutae. Canonicae quae de alio ordine, praesertim ex canonicis regulatis Ord. Sti. Augustini ad Ordinem nostrum transierunt, vel quae ex

seipsis sunt ortae, communiter ut „Filiae Praemonstrati“ habebantur. In antiquis vero catalogis videmus permulta monasteria utriusque sexus indicata ut „Filiae Praemonstrati“, de quibus ceteroquin constat, ea fuisse de facto subjecta paternitati alius canoniae propioris. Saepius considerabantur tamquam „Filiae speciales Praemonstrati“ tales canoniae, in quibus conditiones extraordinarie difficiles hanc submissionem immediatam exigere videbantur.

Adducimus apud singulas canonicas parochias et ecclesias incorporatas, quae generatim etiam erant, saltem a saeculis XIII/XIV, a religiosis administratae; ecclesias jure patronatus tantum dependentes, prioratus et hospitalia, refugia et curias magis praecipuas. Evolutionem oeconomicam monasteriorum nonnisi per transennam tangere possumus, quia hoc materiam nostram nimis dilaret. Etiam de sanctis, beatis et aliis membris illustribus singularum domuum breviter tantum tractamus, hoc enim scopus specialis alius operis esse oportet²⁾. Archiva dioecesana, etsi sint maximi momenti pro historia vitae interioris, generatim expresse non adducimus. In serie abbatum, commendatariorum minori typo sunt impressi. Sequuntur in fine, ubi opus est, duo appendices: „Dubia“ et „Praetermissa“. In primo tractatur de domibus, de quibus non certe constat, an fuerint domus vere formatae, vel ad Ordinem umquam pertinuerint; in secundo vero de illis, quae falso ab auctoribus quibusdam Ordini attribuantur, vel quae certe numquam extiterunt.

Omnem materiam in tribus his voluminibus elaboratam diuturnis itineribus per totam fere Europam congesimus, archiva consulentes, litteraturam competentem studentes, repperitos adeuntes. Illi qui nobis praestiterunt auxilium, in finem uniuscuiusque tomi enumerantur, debitis gratiis adiunctis.

²⁾ Vitas tamen et litteraturam praecipuam, ad hoc attinentem, semper adducimus. — Unicum opus huiusmodi hactenus est GOOVAERTS (v. infra). Multa, vel potius nimia continet, sed difficile quid in eo invenitur, quia tomi III et IV sunt supplementa primi et secundi, et quia totum opus indice plane caret. Propterea confecimus indicem eius, et addidimus eum suo loco apud unamque canonicam.

Huic ultimo volumini inseruimus etiam breuem conspectum monasteriorum modernorum, id est saeculis XIX/XX fundatorum. Quae generatim ab historicis non respiciuntur quidem, tamen censuimus, et illorum fata et fundationes aliquando fieri „historiam“, annotatione et memoria dignam. Etiam Hugo annalista noster, coenobia suo tempore Ordini aggregata, commemoravit. Schemata genealogica et mappae geographicae circariarum dein adiunguntur ut in aliis tomis. Catalogi circariarum Ordinis, de quibus sequitur caput, videntur nobis esse maximi momenti. Vide ergo ibi de indicibus illis, hactenus immerito neglectis, et in opere hoc sub signis N, L, S, U, V, A, W, T, H, P saepe occurrentibus. Studio heraldicae artis maximam operam dedimus, ergo stemmata abbatiarum inserere haud inutile esse censuimus, eo magis quod nemo hactenus hac de re curaverit.

Supplementum extensum, et indices varii in fine ad omnia volumina referunt.

Windbergae, in festo Epiphaniae 1956.

P. Norbertus Backmund O. Praem.

